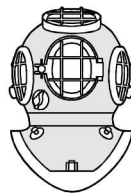

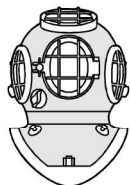
DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

Nr. 29 - 10. årgang 2006

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

ISSN: 1397-6753

Udgives af:
DYKKEHISTORISK
SELSKAB

Redaktionens adresse:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro

Redaktionen:

Sven Erik Jørgensen
Philip Nathansen

Artikler, anmeldelser etc. som ønskes optaget i tidsskriftet sendes til ovennævnte adresse.

Skrevet materiale bedes så vidt muligt afleveret på diskette og illustrationer som papirkopier eller digitale.

INDHOLD

Nyt fra selskabet	3
Besøg fra HDS og SDHF	4
Den heltmodige dykker	14
Åbne hjelme i 50'	17
Scott Hydro-Pak	20
Efterlysning af DYKKEREN	27
Bryllup	31
Dykkehistorisk samling	32
Donation fra Nakskov Marineforening	34
Dykning på Kattegatcentret	37
Dykning ved Fregatten Jylland	37
Donationer	39
Ebeltoft Maritime Dage	39
Nye medlemmer	39
Dykkehistorisk Selskab	bagside

Forsidebillede:
Formanden for Historical Diving Society John Bevan klar til sin første dykning med 2-bolts udstyr ved Søværnets Dykkeskole.

Nyt fra selskabet

Paul Erik Christensen

OBS - TIL ALLE MEDLEMMER AF DYKKEHISTORISK SELSKAB

Denne gang vil mit indlæg kun omhandle det forestående jubilæum.

Den 17. November 1996 blev selskabet stiftet i Ebeltofts Marineforenings lokaler, og den 17. November 2006 har selskabet således 10 år jubilæum. Dette vil blive fejret med følgende arrangementer:

Fredag den 17. november 2006 afholdes jubilæumsreception for medlemmer og inviterede gæster i Ebeltoft Marineforening fra kl. 1400 til 1700.

Aftenen efter den 18. november 2006 er der arrangeret jubilæumsmiddag for medlemmer med ledsager og inviterede gæster på Hotel Ebeltoft Strand. Jubilæumsarrangementet her bliver gennemført som et weekendophold.

Prisen pr. person vil være 795,00 kr. Dette inkluderer kaffe med kage ved ankomsten kl. 1500. Before dinner drink kl. 1830 og derefter en 3-rettes menu. Overnatning i dobbeltværelse. Morgenmad dagen efter er også inkluderet. Alle drikkevarer står for egen regning.

Skulle der være medlemmer, som kun ønsker at deltage i jubilæumsmiddagen fra kl. 1830, vil prisen være 346,00 kr. pr. person.

Der er på forhånd reserveret 60 weekendophold svarende til 30 dobbeltværelser. Vi håber på, at mange vil deltage.

Ønsker man at deltage, skal man foretage sig følgende:

Senest den 15. september 2006 skal beløbet for de personer, der ønsker at deltage i jubilæumsmiddagen være indbetalt til kassereren - 795,00 kr. pr. person for jubilæumsmiddag inkl. weekendophold og 346,00 kr. pr. person, hvis man kun ønsker at deltage i jubilæumsmiddagen.

Det samlede beløb indbetales til BG Bank Reg.nr. 1551, kontonummer 2974894, eller ved girooverførelse via Giro 2973894. HUSK AT ANGI-VE NAVN og antal personer.

Ønsker du at deltage i jubilæumsreceptionen fredag den 17. november, vil vi bede dig om at oplyse dette til kassereren Finn Linnemann på e-mail: f.linnemann@webspeed.dk, således at vi bl.a. kan tilpasse forplejningen.

Bestyrelsen håber at se mange deltagere til de to arrangementer.

Vi ses til fest i november.

Besøg fra Historical Diving Society og Svensk Dykerihistorisk Förening

Sven Erik Jørgensen

Fra den 4. til den 7. maj 2006 var selskabet vært ved et genvisit fra Historical Diving Society. Genvisitet blev aftalt ved selskabets besøg i London forrige år. Svensk Dykerihistorisk Förening deltog også i arrangementet med formand Hans Örnhagen og sekretær Lars Gustafsson. Fra England deltog formand John Bevan, sekretær Mike Fardell samt Liz Gibbons og Ray Sutcliffe samt ved Diveres Walk om torsdagen også David Gregory.

Efter engelsk forbillede startede arrangementet med en Divers Walk i København torsdag aften. Vi mødtes ved Frihedsmuseet, som i dagens anledning var smykket med levende lys (det var 61 års dagen for de tyske styrkers kapitulation i Holland, Nordvesttyskland og Danmark). Museumsinspektør Henrik Lundbak havde været så venlig, at finde den bombe

frem fra magasinet, som skulle have været placeret under den tyske lette krydser Nürnberg men som ikke blev placeret, da befrielsen kom, inden operationen kunne gennemføres. I stedet blev dykker Henry Chirholm sendt ned for at fjerne den bombe, han selv havde placeret under Nürnberg natten mellem den 24. og 25. april 1945, og som mod forventning ikke var sprunget.

På museet orienterede Sven Erik Jørgensen om angrebet mod Nürnberg, som er historiens eneste angreb mod et krigsskib udført af en tungdykker (se DHT nr. 11 og 12). Bomben blev opmålt og studeret, og Finn Linnemann vurderede, at havde bomben været fyldt med sprængstof og blevet sprængt inde under krydseren, ville den have slået hul i skibet.

Ved busten af Anders Lassen udenfor museet orienterede Finn Linnemann om

denne bemærkelsesværdige soldat, som var blandt de første danskere i udlandet, der i 1940 valgte at tage kampen op mod nazisterne. Anders Lassen meldte sig til de britiske styrker, hvor han blev optaget i den nyoprettede enhed Special Boat Service (SBS) - en commandoenhed der opererede bag tyskernes linier. Han gjorde tjeneste her under hele krigen, indtil han i

Sven Erik orienterer ved "2 bombe for Nürnberg" om Chirholms angreb på Nürnberg

Deltagerne, ekskl. Liz Gibbons, i Divers Walk ved Den lille Havfrue

spidsen for sin enhed faldt under et angreb på tyske stillinger ved Comacchio-søen i Norditalien. Anders Lassen døde den 9. april 1945, på 5-årsdagen for Danmarks besættelse. Han blev kun 24 år gammel og opnåede rang af major. Han var en af den anden verdenskrigs højst dekorerede soldater. Efter sin død blev han tildelt den højeste britiske udmærkelse - Victoria Korset.

Fra Frihedsmuseet gik turen over voldgraven til Kastellet. På broen blev vi, til vores gæsters overraskelse, passeret af en dykker med et DC55 apparat på ryggen. Lige indenfor porten og til venstre ligger der et lille museum, hvor vi blev modtaget af premierløjtnant i Hjemmeværnet Mikael Dencker, som orienterede om Kastellets historie og serverede et voksent glas af den gode drik "Gammel Dansk". Vores gæsters reaktion på dette

fluidum spændte fra anerkendelse til synligt ubehag.

Herfra gik vi til den nok bedst kendt danske undervandsvømmer - "Den lille Havfrue", som gjorde Jan Uhre verdenskendt, da han i 1953 i forbindelse med Industrimessen i Forum svømmede fra Svanemøllebugten til Langelinie under vandet og her kravlede op til havfruen og lod sig forevige. Havfruens berømmelse og den nye dykkerteknik medførte, at billedet af Jan Uhre gik verdenspresen rundt.

Som traditionen byder, blev også selskabet foreviget ved Den lille Havfrue - endda flere gange, og uden at nogle faldt i vandet – selv om det var tæt på.

Umiddelbart syd for havfruen ligger Ivar Huitfeldt monumentet, over lineskibet Dannebrog der sammen med 25 andre lineskibe og 5 fregatter deltog i slaget mod den svenske flåde i Køge Bugt 4. oktober 1710.

Dannebrog, der var bestykket med 94 kanoner, blev sat i brand og sprang i luften. Kun 3 af de 600 besætningsmedlemmer på Dannebrog blev fisket levende op af det skummende hav. De 597 resterende fra mandskabet skyllede i land omkring Køge. Martyren Ivar Huitfeldt anerkendes i dag for at have ofret sig for at redde den danske flåde under admiral Gyldenløves kommando.

Der blev i 1711 og fremefter optaget kanoner fra vraget – givetvis ved hjælp af klokkedykkere. De bjergede kanoner blev omsmeltet til nye kanoner. I 1873 stødte man igen på vraget under dræg-

Ved Svitzers gamle hjelm i Kvæsthusgade

ning efter ankre, og dykkere optog flere kanoner, bl.a. de der pryder monumentet. På vej mod monumentet havde vi mødt dykkerne fra Kastellet igen, denne gang med en Dräger Tauchretter T2.

Nu gik turen ned mod Amaliehaven, hvor vi blev mødt af den velkendte lyd af en dobbeltvirkende Siebe Gorman luftpumpe, der blev drevet af Jacob Schwartz og Kasper Terkildsen. Livlinen blev hevet op af havnen. Der kom dog ikke en dykker til syne - men derimod en pose øresundsafkølede Carls Dark, som fik læsket deltagerens ganer, og sandelig om dykkerne fra før ikke dukked

op igen denne gang med iltapparate model Norge. Dykkeren viste sig at være KMY Larsen, og der var nu tid til at studere model Norge og luftpumpen, som var en Siebe Gorman Baby pumpe – en pumpe hvor stativet var opbygget af træ og ikke støbejern for at gøre pumpen let at transportere. John Bevan bekræftede pumpetyperen og oplyste, at det var en meget sjælden pumpe.

Turen gik videre gennem Kvæsthusgade til Svitzers tidligere hovedkontor, hvor Svitzers første hjelm er indmuret i gavlens. Sven Erik orienterede om hjelmen, som blev studeret grundigt på afstand. Igen faldt snakken på, at denne sjældne hjelm skulle sikres, ved at udskifte den med en kopi, således at originalen kunne udstillet under mere betryggende forhold – en oplagt opgave for selskabet.

Nu var der ikke langt til Toldbodgade nr. 11, hvor Peter Hansen Hessing boede, da han konstruerede den danske 2-bolt-hjelm. Efter en orientering om Peter Hansen og 2-bolts-hjelmen styrede selskabet mod minefeltet i Nyhavn, hvor den

Philip, John Bevan og Ray Sutcliffe studerer en af Jørgen Krumbæks gamle dykkerhjelme

tidligere ejer af Scandyk, Jørgen Krumbæk, inviterede selskabet ombord på hans velholdte træskib Wotan. Jørgen serverede nogle dejligt svalde øl og havde til lejligheden pynnet skibet op med et par tungdykkerhelme. Godt trætte i fødderne og med en sval øl i hånden var rammerne sat for et afslappende socialt samvær – som blev udnyttet til det yderste, indtil klokken var omkring midnat, hvor selskabet brød op for at gå mod hotellet – den første Historical Divers Walk Copenhagen var vel gennemført.

John Bevan gøres klar til sin første dykning i 2-boltsudstyr

Næste morgen blev vi på Søværnets Dykkeskole modtaget af seniorsergent Peer Haagerup, som havde medbragt en nøgle af betragtelige dimensioner. Nøglen gav adgang til Christian den 5's mastekran – en særdeles spændende ca. 30 meter høj konstruktion fra 1660. Den robuste teglstensbygning er opført omkring en avanceret tømmerkonstruktion, som dels holder selve kranen, dels bærer de mange magasiner i kranen, der var beregnet for adskillige tons udstyr til skibene. Fra toppen af kranen var der en flot udsigt over Holmen og havnefronten og til den store tøm-

merkonstruktion, der udgør selve kranen. Efter den spændende rundvisning i kra-

Peer Haagerup viste rund i den nyrenoverede dykkeskole - her ved den nye træningstank

En af de store kompressorer tager omdrejningerne efterhånden som motoreffekten øges Bemærk luftbanken på bagvæggen.

nen var der arrangeret demonstrationsdykning med 2-bolts-udstyr. Formanden for Historical Diving Society fik her sin første dykning med 2-bolts udstyret.

Sven Erik forklarede funktionen af samling mellem dragt og hjelm, som Peter Hansen fik patenteret i 1907, og igen var der behov for at finde en passende betegnelse - på engelsk - for spænderingen, der placeres under dragtens gummi-slag. Hans Örnhagen kom med det rette ord - en "Brystring" eller på engelsk a "Breast Ring" - selskabet fandt, at dette måtte være den fremtidige betegnelse - et nyt ord i dykkerterminologien var blevet skabt.

Nu var det tid til rundvisning på skolen, som netop var blevet moderniseret og ombygget ganske betydeligt, med et nyt 6 meter bassin, nye bade-, undervis-

Jens Ole under opstarten af Junkers kompressor

nings- og kantinefaciliteter. Skolen fremstod nu som en tidssvarende uddannelsesinstitution, om end noget af atmosfæren var forsvundet sammen med renovering. En stor del af Dykkerskolens omfattende historiske samling var blevet pakket ned, men der var dog fundet plads til en del af de mest interessante effekter i de nye lokaler. Da disse effekter var blevet studeret og fotograferet, var Dykkehistorisk Selskab vært ved frokosten, der bestod af den danske specialitet ”Højt belagt Smørrebrød” – et begreb der ikke findes i England, men som vandt anerkendelse ved vore gæster.

Også dekompressionstanken, og kompressorrummet blev beset. Jens Ole, som til daglig betjener kompressorerne, demonstrerede opstart af en af de to store kompressorer, der oprindeligt er blevet anvendt til opladning af ubådenes trykluftressourcer. Det var nogle velvoksne kompressorer, der hver havde et slagvolumen på 36 liter og leverede et tryk på omkring 150 bar. I kompressorrummet findes også 2 stk. Junkers kompressorer. Der skulle ikke megen overtalelse til, før Jens Ole opstartede en af Junkers kompressorerne. Her var det ikke, som ved de store kompressorer blot at øge motoreffekten gradvis. Der skulle gennemføres en proces, hvorunder stemplerne blev kørt i yderstilling og fastholdt her, indtil startluften havde opbygget et tilstrækkelig lufttryk bag stemplerne til at disse blev frigjort og knaldene sammen, samtidig med at der blev sprøjtet dieselolien ind i forbrændingskammeret. Efter lyden at dømme var der ingen tvivl om, at kompressoren var startet, og da Jens Ole lukkede for

luftafgangen og lod overtrykssikring stoppe kompressoren, nåede støjen nye højder, hvorefter den stoppede, og en vel-signet ro bredte sig i rummet.

Det var nu tid til afslutning i kantine. Her orienterede Peer Haagerup om Dykkerskolen fra dens start ved Orlogsværftet og frem til den moderne uddannelsesinstitution, der nu varetager uddannelse af dykkerne. Der var mange spørgsmål til de uddannelser, der blev tilbudt i dag. Samtalen faldt naturligt også på skolens unikke historiske samling. Samlingen indeholder stort set alt det dykkermateriel, der er blevet anvendt på skolen og i Søværnet fra dykningens start her i 1847 og til i dag. Der blev fra englænder udtryk bekymring for, at det skal gå denne samling, som det gik Siebe Gormans samling, der blev splittet ad og udstillet som enkelte stykker isenkram og ofte uden historisk sammenhæng. Til slut takkede Paul Erik Christensen Dykkerskolen for en meget interessant og udbytterig dag, - også John Bevan og Hans Örnhagen tak-

Rouquayrol-Denayrouze apparatet og den gamle trykluftforsynede petroleumslyste studeres

Liz Gibbons, Viggo Theill, Jørgen Hansen, Ray Sutcliffe og Lars Gustafsson ved Jørgen i Webersgade

Hans Örnhagen og Lars Gustafsson, får forklaret et eller andet teknisk af en af Jørgens ansatte

kede Peer Haagerup for et rigtigt godt og spændende arrangement.

Fredag aften havde Jørgen Hansen (JH Teknik) inviteret til social aften i hjemmet i Webersgade, - og det blev en rigtig social aften - hvor Pia og Jørgen serverede udsøgte lækkeriet, øl, vin, mv. i rigelige mængder. Adskillige af dykningens historiske og mere moderne aspekter samt mange andre emner blev drøftet, og Jørgens produktion af undervandskommunikation, -video, -belysning og andet elektronik til den moderne dykker blev studeret og prøvet i de stopfyldt produktionslokaler i kælderen - hvor ulastelig orden hersker. Udover vore engelske og svenske gæster samt det meste af bestyrelsen deltog også tidligere svitserdykker Jørgen Bruun og tidligere chef for dykkerskolen Viggo Theill i sammenkomsten.

Vore engelske gæster overrakte selskabet et skilt med Deane hjelmen samt nogle interessante bøger og en ny pin, som Hi-

historical Diving Society har fået fremstillet. På den anden side af midnat var stemmebåndene godt slidte, og selskabet brød op og takkede Pia og Jørgen for en uforglemmelig aften.

Lørdag formiddag var oprindelig afset til et besøg på Vikingskibsmuseet på vejen til Odden Færgehavn, men da vi fik en opringning fra Aage Jensen (Den Blå Avis) om at adskillige effekter fra U534 var returneret fra Liverpool til "Gården" i Grenaa, og at vi var meget velkomne til at komme forbi og se på disse effekter og den øvrige samling, blev planen hurtigt ændret. Da svenskerne skulle med færgen fra Grenaa ved midnatstid, og derfor ikke kunne deltage om lørdagen, tog Sven Erik dem med til Ebeltoft, hvor Fregatten og den dykkehistoriske udstilling her blev beset, inden vi alle mødtes på "Går-

Torpedopistol med akustisk homingsystem fra U534 udstillet på "Gården" ved Grenaa

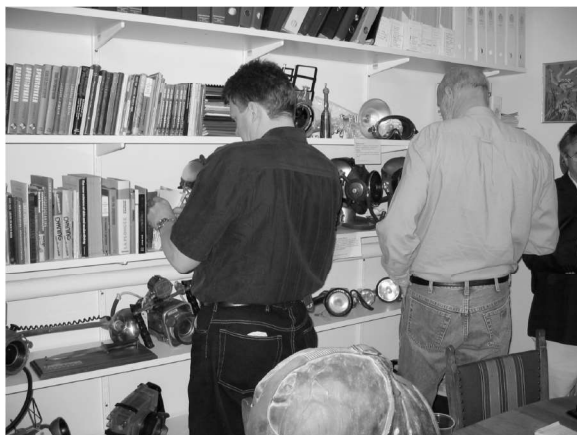

Ray Sutcliffe med Arriflex 16 mm kameraet

den" ved Grenaa. Vore svenske gæster var imponeret over den dykkehistoriske udstillingen ved Fregatten Jylland og bemærkede specielt den tidslinie over udstyrets udvikling, der er opsat ved indgangen, og spotbelysningen der fremhævede dykkerne, og efterlod resten af lokalet i tuschmørke. En opbygning af en udstilling efter tilsvarende model ved en udvidelse af Dyktankhuset i Stockholm blev drøftet.

På "Gården" bød Aage på kaffe, øl mv. Enigma kodemaskinerne, diverse dokumenter og bøger, torpodopistol med akustisk homingsystem og andre effekter fra U534 blev studeret sammen med den store maritime samling. Tak til Aage for en hurtig reaktion og en spændende eftermiddag, og tak for den messingsnude til en dykkerstøvle, som selskabet fik, og som er fundet i et vragskib nord for Skagen.

I Ebeltoft blev deltagerne indkvarteret på hotel, hvorefter vi mødtes i selskabets

Lars Gustafsson studerer det dykkehistoriske bibliotek

lokaler i Ebeltoft gamle sygehus. Det er nok unødvendig at nævne, at affekter her blev studeret. Ray Sutcliffe, der er tidligere producer for undervandsudsendelser ved BBC, faldt over Arriflex kameraet og undervandsboksen fra Deniz, og vi hørte historien om netop denne kameramodel, der blev skabt op til 2. verdenskrig med specielt reportage under vanskelige forhold for øje – et helt specielt kamera, der endnu finder anvendelse til særlige opgaver i BBC.

I lokalerne udvekslede vi gaver oven en whisky, bl.a. fik selskabet fra Svensk Dykerihistorisk Förening en samling dykkeinstruktionsbøger fra 1954 og et sæt helt moderne instruktionsbøger.

Om aftenen var der fælles middag i en fiskerestaurations på havnen. Her lærte englænderne, at man i Jylland bestemt ikke behøver at bestille en forret for at blive mæt.

Søndag morgen viste pensioneret orlogskaptajn Peter Jørgensen rundt på Fregatten Jylland, og den dykkehistoriske samling ved fregatten blev beset. I dagens anledning var den elektroniske sikring af de udstillede genstande slået fra, så der

også kunne røres ved apparaterne. Herefter var der dykning med 2-bolt-udstyret i Fregathavnen. Her fik John Bevan sit andet dyk med 2-bolts-udstyret og Mike Fardell fik sit første dyk med tung udrustning – begge bestod med glans. Ved fregatten stødte Gunnar Broge, Jørgen Kærulff og Mogen Bang til selskabet og hjalp med den praktiske del af dykningen og med at læsse udstyret af, som Gunnar havde transporteret fra Århus.

Kl. 16 var det slut, og der var afsked med vore engelske gæster i Tirstrup Lufthavn. Et meget udbytterigt besøg fra England og Sverige var vel overstået. Alle havde fået styrket og udbygget netværket, og flere fremtidige fælles arrange-

Peter Jørgensen viste rundt på Fregatten Jylland

Mike Fardell studerer Søværnets første hjelm i den Dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland

Mike efter vel gennemført dykning med 2-bolts-udrustning

menter var blevet drøftet, ligesom adskillige dykkermæssige aspekter – såvel historiske som nutidige – var blevet drøftet. Jeg

vil gerne her benytte lejligheden til at takke alle - medlemmer og andre - der bidrog til at gøre dette besøg fra Sverige og England til en succes.

Publikum flokkes om dykkeren der ikkledes udstyret

Den heltemodige dykker

Sven Erik Jørgensen

Ved selskabets seneste generalforsamling fik jeg fra vores medlem i Helsingør, Kim Schrøder, en artikel, som Kim havde fundet i Helsingør Dagblad fra 9. januar 1895. Kim havde oven i købet været så venlig at oversætte de krøllede gotiske bogstaver til nutidige typer. Artiklen beskriver i farverige vendinger de fare og rædsler, der venter den, der trænger ned i havets dyb. Artiklen er et godt eksempel på informationen anno 1895 om livet i havet og dykkerens udfordringer.

Fra Havets Dyb

"En dykker, der gaar ned paa det sorte Hav, er ikke blot udsat for at blive angrebet af Havdyr eller for at drukne formedelst Beskadigelse af sin Dragt; men han ser tillige Syner, der er endnu forfærdeligere end Hospitalets eller Slagmarkens. Intet sted på Land eller Sø møder man saa mange Rædsler samlet som i Skroget af et Skib, der er sunket med Mand og Mus. Den uhyggelige Tilstand, hvori Dykkeren finder Skibbruddets Ofre: nogle halvt ædt Fisk, andre staaende op og svajende frem og tilbage med en spøgelsesagtig Parodi paa det levende Livs Bevægelser, nogle sammenrullede som i Dødskrampe, alle kæmpende for en virkelig eller indbildt Mulighed for at undslippe, nogle opsvulmet til to-tre Gange deres normale Størrelse, flydende omkring i Skibets Indre, medens de støder eller gnider sig mod Dykkeren, som om de var levende – det er nogle af de uhyggelige Syn, der møder Dykkeren, naar han er beskæftiget paa sunkne Vrag.

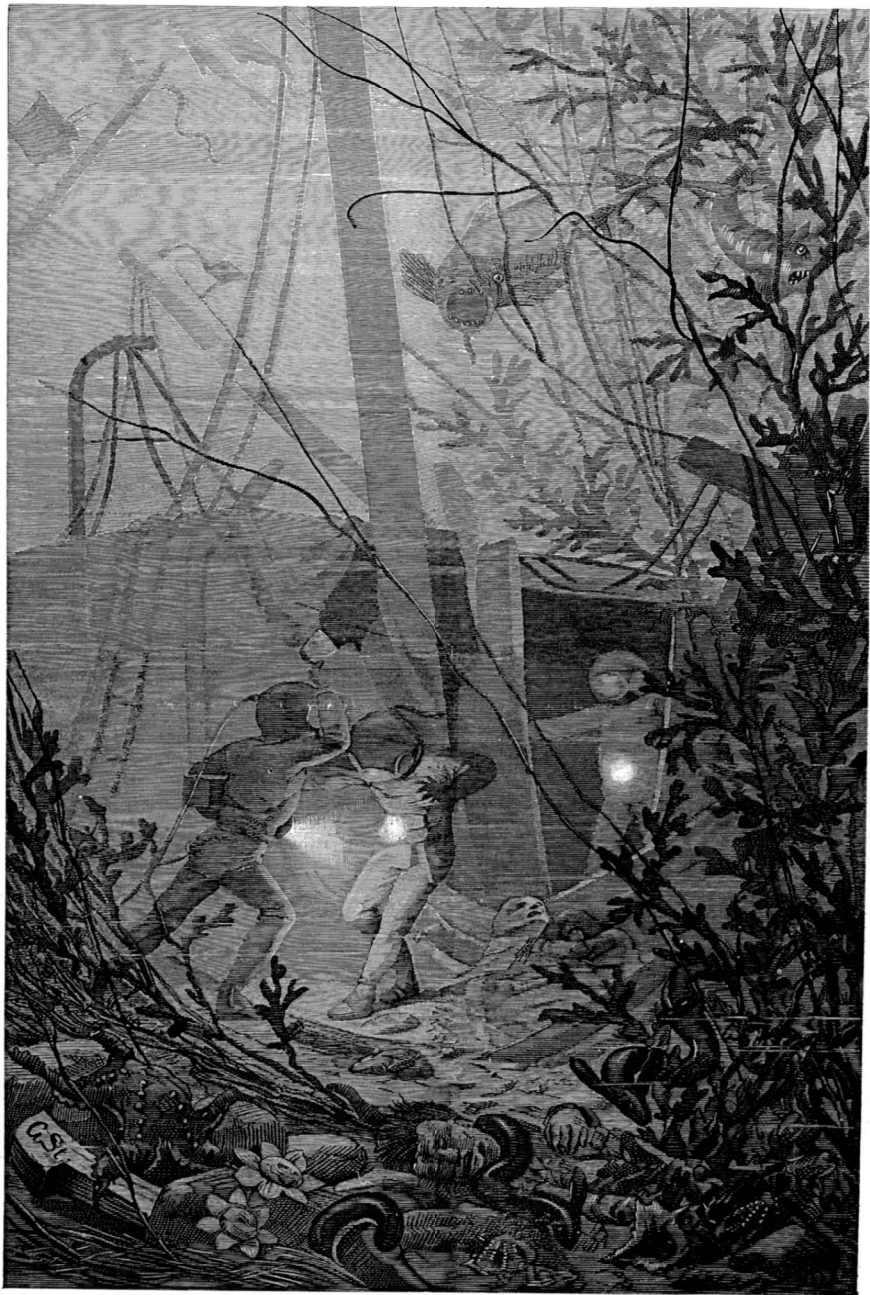
Sværdfisken og ander Uhyrer truer ogsaa Dykkeren: Flere Steder er hans frygteligste Fjende Sværdfisken, hvis benagtige Sværd stritter frem fra Hovedet og er haardt som Staal. Fisken farer gennem Vandet i lige Linie og viger ikke for noget undtagen en Klippe eller et stort Skibs

Jærnskrog. Den synes instinktmæssigt at skælne et Jærn- fra et Træskrog. Rammer den et gammelt Træfartøj, gennemborer den ufravigelig dette med sit Sværd.

Antallet af andre Fisk, som Dykkeren må kæmpe med er Legio, og de er næsten ubeskrivelige. Saa snart Dykkeren naar Havbunden, sværmer de formelig om ham. Afskyelige Uhyrer kigger ind i hans Hætte og griner og blinker paa en uhyggelig Maade. Kolossale Aal, der ser ud som store Slanger, glider hen over hans Fødder og snor sig om hans Ben. Krabber og Hummere napper i hans Dykkerdragt. Men de smaa Fisk er Dykkerens værste Plageaander, fordi de bider lige saa skarpt og graadigt i Fingre, som de vilde bide i Maddingen paa en Fiskekrog. Dykkeren bærer nemlig ikke Handsker undtagen i meget koldt Vand, fordi Hænderne da vil blive minder fintfølede, og Vandet er ofte saa mørkt, at intet kan ses en Snes Fod under Overfladen.

Langs Kysten af Øen Margarita og i mange Dele af de Karaibiske Hav er Havdybet særdeles smukt. Talrige Steder er Bunden glat og fast som et Stuegulv og Vandet gennemsigtig som Krystal. Den hvide, sandede Bund virker som Reflektor (Tilbagekaster) for det lyse Solskin, der falder paa Overfladen. Enhver, der nogensinde har set gennem en klar Glaskrukke eller Flaske fyldt med Vand og betragtet en eller anden Genstand paa den modsatte Side, vil kunne gøre sig en Forestilling om det prægtige Farvespil, man møder i et Hav med klart Vand. At gaa der i en Dykkerdragt, er en let glidende Bevægelse, langsom, slet ikke anstrengende, og man kan se omtrent 400 Alen omkring sig. Mange underlige Planter kan her tages i Øjesyn".

*Illustration fra Illustreret Tidende
1883, nr. 1274*

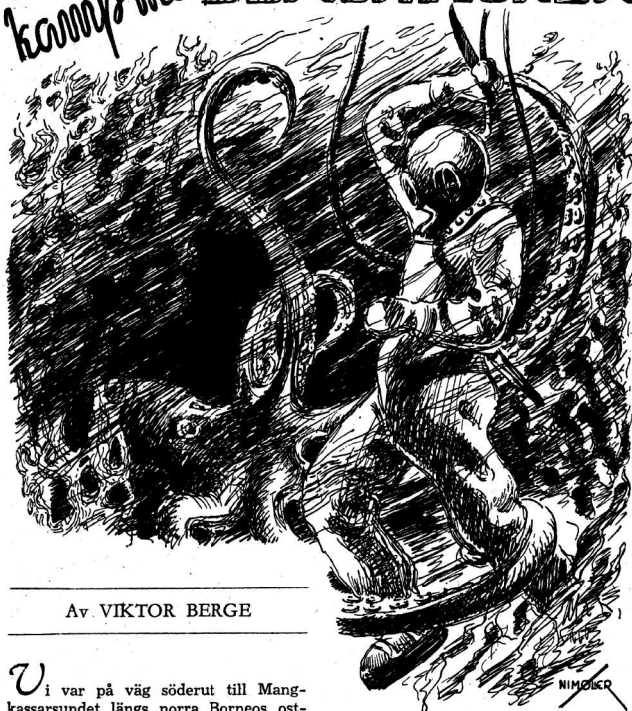
Kasino „Paa Havsens Bund“. Tegnet af G. Staulund.

Ukendskab og til dels frygt for hvad der gemte sig af dyr og andre væsener i havet, har gennem tiden givet anledning til megen mytedannelse om, hvad der kunne vente de, der begav sig ud på havet for slet ikke at tale om de, der skulle vove at trænge ned i havdybet.

Forskellige forfattere og illustratører har gennem tiden bidraget til at nære mystikken om hvad havet rummer med mere eller mindre fantastiske beretninger. Det har kun været de færreste læsere beskåret et vurdere sandhedsværdien af disse beretninger eller rettere historier, og forfatterne har frit kunnet smøre tykt på – og synes som i denne artikel at kunne gå i selvsving i deres beskrivelser af farer og rædsler på havets bund. Kedeligt har det ikke været, og da beretninger fra havet dengang som i dag har været spændende og efterspurgt læsning, har beretningerne givetvis skabt gys og uhygge i mange hjem.

Selv da vi i den oplyste del af verden i 1950' så Cousteaus film Den Tavs Verden og Hans Hass' film, blev myterne ikke manet helt i jorden, idet også disse film i et vist omfang fokuserede på de fare som

min kamp med **BLACKEFISKEN**

Av VIKTOR BERGE

Vi var på väg söderut till Mangkassarsundet längs norra Borneos ostkust. Det är enligt min åsikt den fu-

havets dyr udgjorde for dykkeren. Filmerne og de utallige bøger om havet, der fulgte i kølvandet på de første dykkende forfattere og fotografer, fik dog afskaffet de mest uvirkelige dyr og væsener i havet. Men vi skal givetvis helt frem til 1970' før der gennem bl.a. TV serien Havets Verden af Cousteau bliver givet et, i relation til de farer dykkeren udsætter sig for, realistisk billede af havets verden. I dag hvor tv-stationer bringer film fra alverdens have i flæng, må de sidste havuhyrer være manet i jorden og dykkeren mistet sin tidligere heltestatus.

Åbne hjelme i 50'

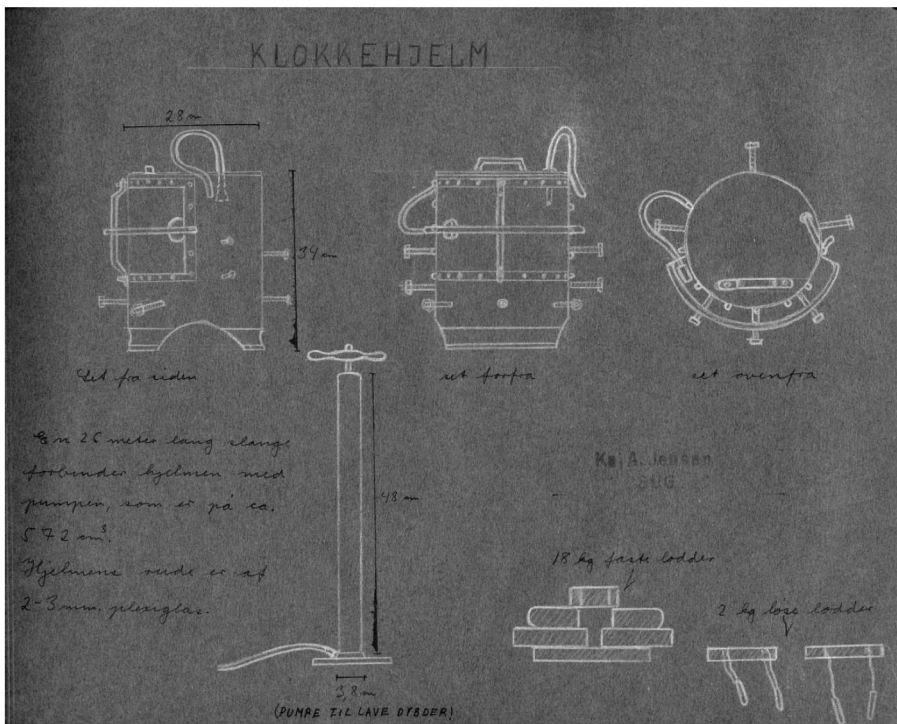
Kjeld Vagn Jensen

De første sportsdykkere var primært unge mennesker, men kun begrænsede midler til at erhverve det dengang noget dyre dykkeudstyr. De der havde muligheden for det fremstillede selv deres udstyr. Lungeautomat, flaskebespændinger, seletøj og også dragter blev fremstillet hjemme – ofte med godt resultat.

I 50' blev der også eksperimenteret med åbne hjelme. Jeg har kendskab til to hjelme, en hjelm bygget af Kaj Jensen og en bygget af Johan Petersen.

I Kajs fotoalbum som er overdraget selskabet angiver Kaj om hjelmen: "He-

le sommeren 1957 spekulerede jeg på at konstruere en primitiv dykkerudrustning, som ikke var risikabel at dykke med og som ikke var for dyr. Dette førte til at jeg hen på efteråret 1957 byggede en klokkehjelm. Princippet er det samme som en dykkerklokke. Hjelmen består af en beholder der er åben forneden og anbringes løst over hovedet, Hvilene på dykkerens skuldre. Hjelmen forsynes gennem en slange fra overfladen, hvor en pumpe presser luften ned. Udåndingsluften afgår gennem den åbne bund. Hjelmen presses mod dykkerens skuldre af påhængte lodder. Med denne indretning kan

Kajs skitse af den åbne hjelm med luftpumpe han konstruerede i 50'

Kaj ud for Tårnbæk Havn i november 1957 og klar til første dykning med hjelmen

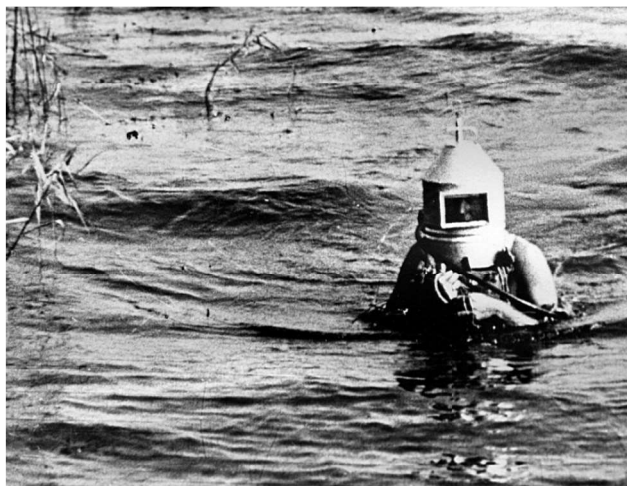
Endnu en dykning med hjelmen i november 1957, denne gang ud for Charlottenlund Strand

man spadserer hen over havbunden i 15 meters dybde. Man kan frigøre sig for hele udrustningen og dykke op til overfladen.”

Jeg dykkede selv flere gange med Kajs udrustning, bl.a. brugte jeg i sommeren 1958 hjelmen i forbindelse med rensning det nye Vestbads bund for snavs.

Som fattige skoleelever og lærlinge måtte vi fragte det omfangsrige udstyr fra depotet på Bernstofshøj i Gentofte og til Vestbadet i Brøndbyøster på Kajs ”Long-john”. På den måde fik vi en vældig god kondition. Ligeledes gav jobbet med at pumpe luft ned til makkeren også kræfter. Så var det bare om at komme i gang med kost og støvsuger. Kajs udregninger mht. hvor meget luft hans ”cykelpumpe” kunne levere, var vi dog ikke helt enige om, jeg døjede konstant med en kraftig hovedpine efter hvert dyk.

Den anden hjelm er konstrueret og bygget af smed og karetmager Johan Petersen, der havde værksted og bolig på hjørnet af Baunegaardsvej og Erichsensvej i Gentofte. Jeg har eftersøgt noget mere præcist om hjelmen og har fået denne beretning om hjelmen fra Jørgen Grønborg: ”Jeg erindrer ikke, hvornår han lavede hjelmen, men det er kort efter krigen. Årsagen var, at han selv eller nogle bekendte havde tabt noget i Furesøen, der havde så megen affektionsværdi, at det skulle findes. Basis for hjelmen er en 20 l. petroleumsdunk, hvor bunden blev skåret ud, og han loddede en ramme på det cylindriske stykke, hvori der kunne isættes et stykke planglas, således at udsynet ikke forvrængedes. For at man kunne se op, monterede han også et lille cirkulært planglas på den koniske top af petroleumsdunken. Ved bunden blev der lavet 2

Johan Petersens hjelm

halvcirkler, hvorpå der loddedes en plade således at hjelmen kunne stå på skulderen uden at gnave. For at den ikke skulle lette når den fyldes med luft, støbtes 2 blyklodser, der monteredes på hver side af hjelmen i forbindelse med skulderudskæringen. Inde i hjelmen konstrueredes et enkelt system med en fjederbelastet vippearms som kontraventil. Pakningen var gummiringen fra en flaske med patentprop. Til at give luft fremstillede Johan en lodret „cykelpumpe“ af et ca. 100 mm. rør, med et hjemmelavet læderstempel.

Jeg har fået berettet, at operationen lykkedes, og jeg fandt hjelmen i en krog på Johan's sværksted.

Da vi dengang havde vor lille Seahorse-gruppe (Kaj A. Jensen, Ole Fog, Kjeld V. Jensen og Jørgen Grønborg) lånte jeg hjelmen, og vi havde megen fornøjelse af at lege med den i Skovshoved Havn. Især var det en fornøjelse at se folks ansigter, når der stod et „fjols“ på kajen og pumpede på en cykelpumpe, og det boblede op ude i havnebassinet. Større var forundringen dog, når man så dukkede op af havnen med denne hjelm.

Funktionen af hjelmen var enkel, den stod løs på skulderen, og den indpumpede luft holdt vandet ude. Man skulle dog passe på med at trække vejret for hurtigt eller dybt, da kunne vandet stige indvendigt i hjelmen, så man måtte lægge nakken tilbage og få næsen op i hjelmen. Det skal dog bemærkes at blev der pumpet tilfredsstillende, var der ingen problemer. Om det var farligt? Nej, hjelmen stod som nævnt løs på skulderen,

og kneb det med luften, smed man hjelmen og svømmede op til overfladen. Vi havde megen fornøjelse af at lege med hjelmen, der i dag ikke eksisterer mere”.

Scott Hydro-Pak trykluftappaternes Rolls-Royce

Sven Erik Jørgensen

Discover an amazing
new world of adventure
with the
Scott Hydro-Pak!

til. Vi ved, at helmasken har været anvendt af dykkere i Danmark og af Søværnets Dykkerskole bl.a. i forbindelse med undervisningen, hvor den har været beskrevet i en af lærebøgerne. Vi har tidligere skrevet om historisk interessant dykkerudstyr her i tidsskriftet, og nu er turen kommet til Scott Hydro-Pak.

Fabrikanten

Apparatet blev produceret af den amerikanske virksomhed Scott Aviation Corporation i Lancaster, New York, der var grundlagt i 1932. Som navnet angiver, havde Scott Aviation Corp. sine rødder

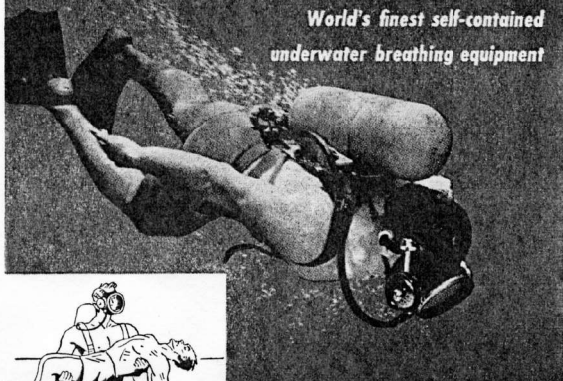
Som en af de første donationer selskabet modtog fik vi fra Flemming Petersen, Dragør, en komplet Scott Hydro-Pak helmaske. Senere i 2005 modtog vi en tilsvarende helmaske fra Eiler Bjøler, Nyborg. Helmasken der var en del af et komplet dykkeapparat, blev betegnet Scott Hydro-Pak. Helmasken var bemærkelsesværdig i relation til teknik og udførelse, og har vakt opsigt, når vi har haft den udstillet. Helmasken var udstyret med bypass system til atmosfæren, en tømmeventil og en trykbalanceret udblæsningsven-

Scene fra "Revenge of the Creature"

NOW Serving the fire-fighting service
Scott Hydro-Pak!

*World's finest self-contained
 underwater breathing equipment*

for UNDERWATER Rescue, Salvage, Repairs, Inspection

★ The amazing new Scott HYDRO-PAK completely revolutionizes all forms of underwater operation. Almost anyone can with proper instruction, work comfortably underwater in complete safety. The Scott HYDRO-PAK often saves its purchase price the first time it's used. It enables any fire department to perform dramatic water rescues, recover police evidence or valuable property submerged underwater in addition to many other valuable public services.

Its full-face mask permits easy, natural breathing through nose or mouth. The famous Scott Demand Regulator automatically supplies all the air needed in any position, and adjusts for pressure changes for perfect comfort at all working depths. The Air "Econo-Miser" conserves the air supply for economical operation.

The HYDRO-PAK is made to the most exacting standards by one of the world's largest producers of fine breathing equipment for military and civil aviation, industry and the fire fighting service.

Only Scott offers nation-wide sales and service facilities including air cylinder recharging.

Write today for complete information

SCOTT AVIATION CORP.
 215 ERIE STREET • LANCASTER, N. Y.

Canada: Safety Supply Co., Toronto — Branches in principal cities
 Export: Southern Oxygen Co., 15 W. 37th St., New York 19, N. Y.

indenfor flyvningen med produktion af forskelligt udstyr til flyvemaskiner. Under 2. verdenskrig produceres bl.a. iltudstyr til flyvning i stor højde. Efter krigen indså Scott nødvendigheden af at udvide forretningsområdet, og i 1945 blev der produceret et trykluftapparat til brug for bl.a. indsats ved brand. Netop trykluftapparater til brand- og redningsopgaver skulle blive et vigtigt forretningsområde for Scott. Apparatet fik navnet Scott Air-pak. Brugerne opdagede hurtigt, at apparatet også var egnet til dykning i havet, og i december 1946 udgav Scott et hæfte med titlen: Instruction for Underwater use og Scott Air Pak. Efter at den canadiske flåde havde testet Scott Air Pak under vandet, opfordrede flåden i 1950 Scott til at producere et trykluftbaseret dykkeapparat. Scott tog opgaven op og udviklede Scott Hydro-Pak, som blev leveret til den canadiske flåde sent på året 1952. I 1953 fandt apparatet indpas på det civile marked. Produktionen fortsatte frem til 1961-62.

Adskillige annoncer og omtaler af apparatet i datidige tidsskrifter vidner om en kraftig markedsføring. Det er værd at bemærke, at i annoncer og omtaler var det ofte piger, der anvendte apparatet, og måske tiltalte apparatet da også de få kvindelige dykkere, der var på dette tidspunkt. Helmasken, det store udsyn og det forhold at man ikke skulle have et bidemundstykke i munden og ikke fik vand i ansigtet, gjorde

måske de første dykninger, indtil vandtilvænningen var opnået, mere behagelige. Muligheden for at tale med en anden dykker ved at sætte maskerne mod hinanden var også en af de ting flere omtaler af Scott Hydro-Pak gjorde opmærksom på. Som ved andre datidige helmasker var trykudligningen dog kompliceret, for de der skulle have fat i næsen for at presse luft gennem det eustakiske rør og op i mellemøret. Flere steder i Caribien blev Scott Hydro-Pak apparatet anvendt ved guidede ture på kystnære koralrev. For de der ikke havde dykket før, var der 15 min. træning forud for dykningen.

Da Universal Studio skulle skabe efterfølgere til gyserfilm-succesen fra 1954 "Creature from the Black Lagoon" (Uhyret fra den Sorte Lagune), valgte man i 1955 at anvende Scott Hydro-Pak til filme "Revenge of the Creature" (Uhyrets hævn).

De to helmasker, selskabet har, er - på trods af deres alder, på omkring 50 år - i rigtig god stand. Metallerne er uden korrosion og gummi er stadig elastisk og

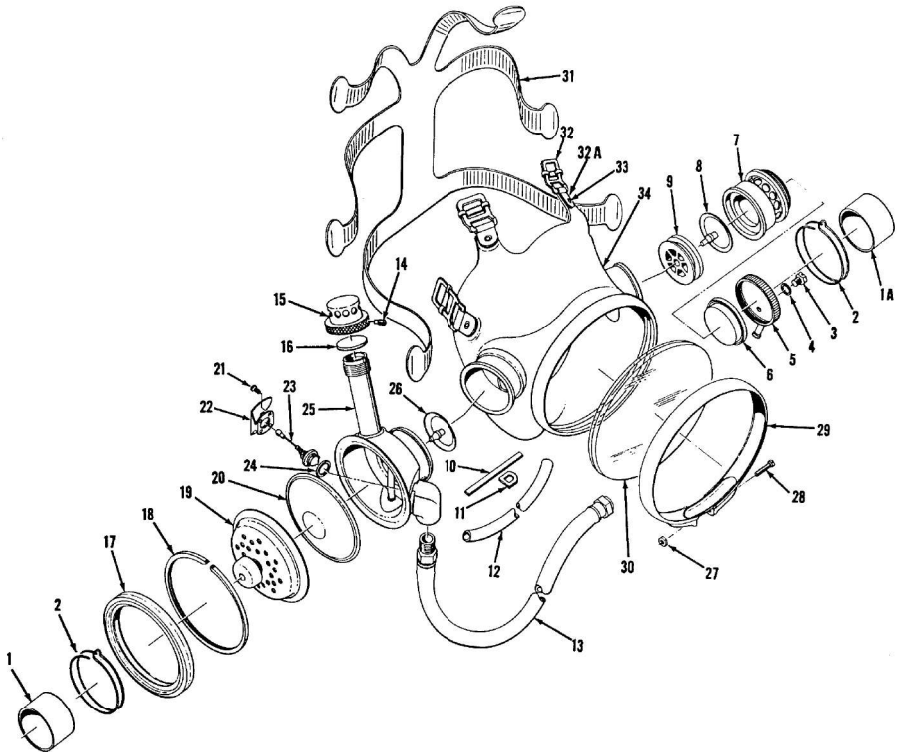
Inde i automaten ses den spinkle vippearm til modstrømsventilen samt metalrøret, der gennem udboring for oven overfører trykket i automaten til udblæsningsventilen

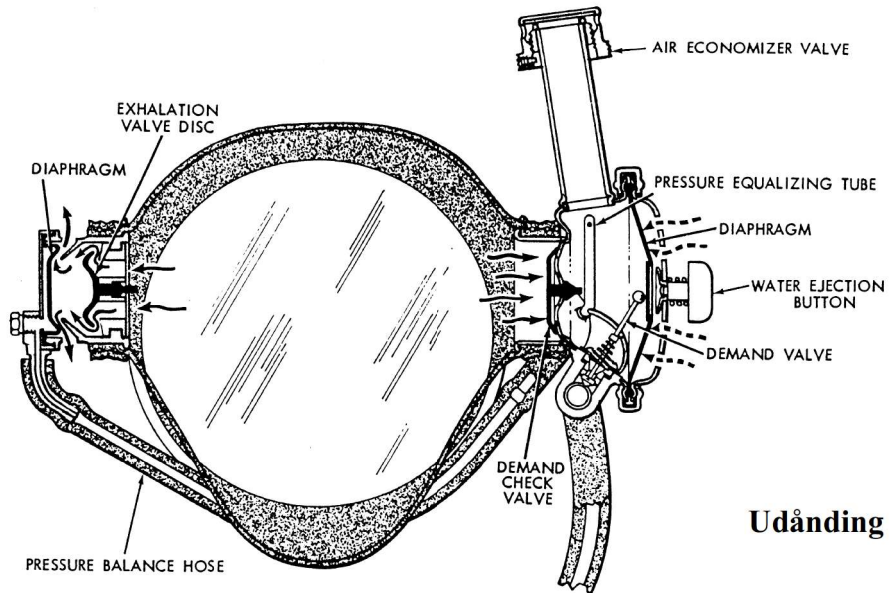
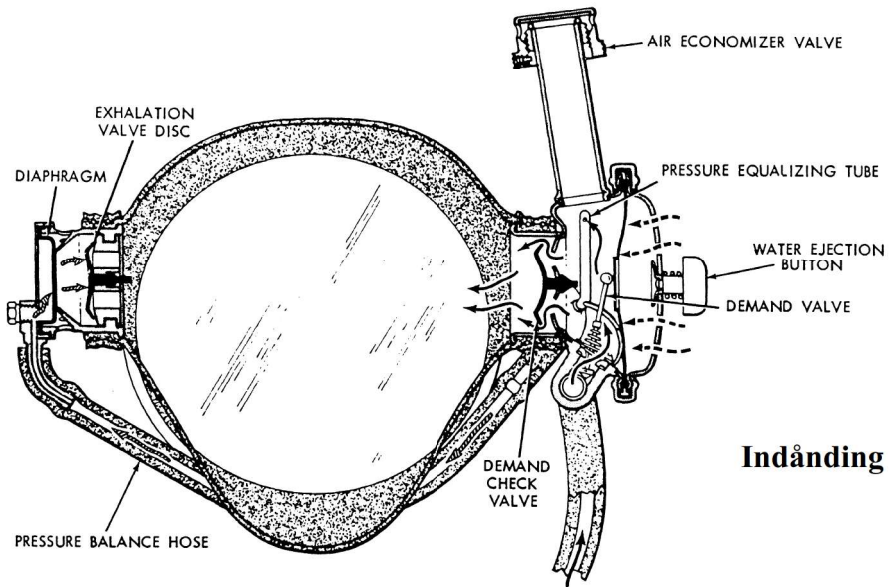

uden skader, hvilket vidner om, at helmasken levet op til sit fordums ry som dykkeapparaternes Rolls-Royce – et ry der har baggrund i et gennemtænkt design, en forfinet teknologi og et kompromisløst materialevalg. Apparatet var forholdsvis dyrt, og lå prismæssigt over hvad man skulle betale for et flaskesæt med en lungeautomat.

Apparatet

Helmasken var med et cirkulært frontvindue i lamineret glas. Masken blev holdt på plads af 5 remme og omslutter dykkerens hage. På højre side af masken var automaten anbragt, og på venstre side fandtes udblæsningsventilen. Såvel automat som udblæsningsventil var forsynet med tallerkenventiler der ensretter

luftstrømmen. Automaten var på luftsiden forsynet med et opdragende rør med en drejelig lukkeanordning i toppen, og på vandsiden med en trykknop, der kunne påvirke membranen. En tryksslange forbanded udblæsningsventilen med luftsiden af automaten. Automaten og udblæsningsventilen var placeret uden for dykkerens synsvidde, således at disse dele eller bobler fra udblæsningen ikke generede dykkerens synsfelt. Inde i helmasken sørgede en ledeplade ved automaten for, at luftstrømmen blev rette mod frontvinduet for at holde dette dugfri.

Da automaten var opbygget over en modstrømsventil – en vippeventil - der lukkede hårdere ved stigende mellemtryk, var 1. trinnet forsynet med en overtryksventil, som skulle forhindre sprængning af mellemtryksslangen hvis 1. trinnet lækede. Endvidere skulle overtryksventilen sikre, at åndedrætsmodstanden blev øget kritisk ved forøget mellemtryk. Endvidere var 1. trinnet forsynet med en reserveluftfunktion, der advarede dykkeren om, at det var på det sidste med luftreserverne.

Reserveluftfunktionen var dog udeladt på apparater leveret til US Navy.

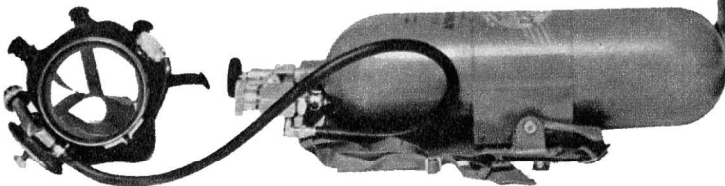
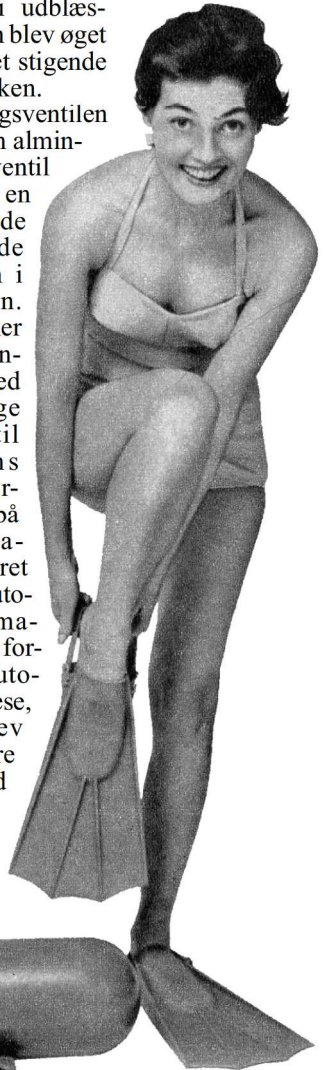
Teknologien

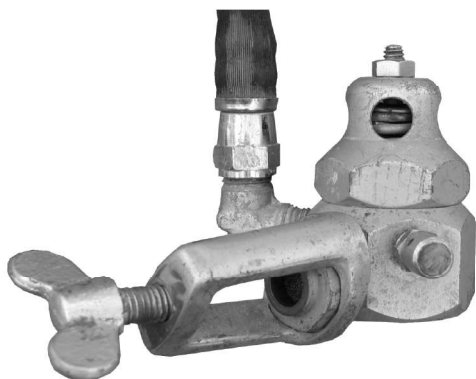
Princippet med at anbringe automaten på den ene siden af masken og udblæsning på den anden, gav en designmæssig flot maske med en god ligevægt. Men designet skabte også et problem som Scott løste perfekt. Med automat og udblæsning på hver side af masken ville automaten generere et tryk i masken, som var højere end trykket på udblæsningsventilen, når

dykkeren lagde hovedet over til højre. Dette forøgede tryk ville åbne en almindelig ubalanceret udblæsningsventilen og derved få automaten til at blæse luft direkte ud i vandet. Dette skete ikke ved Scott Hydro-Pak, da modstanden i udblæsningsventilen blev øget i takt med det stigende tryk i helmasken.

Udblæsningsventilen var udover en almindelig kontraventil forsynet med en membranplade der styrede modstanden i luftafgangen. Et trykkammer bag membranpladen var med en tryksslange forbundet til automaten s luftside, hvorved trykket på membranpladen blev styret af trykket i automaten og masken. Herved forhindredes automaten i at blæse, når den blev placeret lavere i vandet end udblæsningsventilen.

Den trykbalancere-

1. trinnet var på US Navy udgaven med York kobling som gjorde montage på andre flaskeventiler mulig. Standardudgaven var med nipler, eller indbygget i mellemstykket, og kunne kun anvendes sammen med Scott-flaskeventiler.

de udblæsningsventil gjorde det også muligt at sætte tryk på helmasken, uden at udblæsningsventilen åbnede. Skulle dykkeren tømme masken for vand, trykkede han på trykknappen på automaten, hvorved membranen trykkes ind og påvirkede vippeventilen, der kæntrede og lukkede luft ind i masken, hvorved trykket i masken steg. Rykkede dykkeren nu lidt ud i helmasken under hagen blev vandet blæst ud her.

Røret, der ragede op fra automaten, anvendtes som forbindelse til atmosfæren, når dykkeren opholder sig på land med helmasken på. Ved at dreje på ventilen øverst på røret åbnedes denne, og dykkeren kunne nu ånde direkte fra atmosfæren, ved at trække vejret behersket og derved spare på luftreserverne. Ved kraftig respiration ville automaten blive påvirket og lukke luft ud. Skulle dykkeren glemme at lukke ventilen, når han gik i vandet, ville automaten begynde at blæse luft ud gennem røret, så længe rørets åbning var højere placeret end automaten, og dykkeren ville givetvis opdage

dette og kunne lukke for ventilen. Arrangementer betegnedes da også som et luftøkonomiseringssystem.

1. trinnet var forsynet med en fjederbelastet ventil som flasketrykket åbnede. Når flasketrykket var faldet svarende til at der var en fjerdedel af luftreserven tilbage, kunne trykket ikke længer åbne ventilen, og ventilen blokerede for lufttilførslen til automaten. Inden dette skete, ville dykkeren dog have bemærket en øget åndedrætsmodstand og drejet på reserveventilgrebet på 1. trinnet, hvorved ventilen blev åbnet mekanisk, og den resterende luftreserve kunne udnyttes. Dette gav dykkerne et varsel om, at han var på det sidste med luftserverne.

Flaskepakkerne

Flaskepakkerne, der blev leveret sammen med helmasken, var alle med rygskjold i aluminium, mavegjord med hurtigudløsningsspænde og tryklåssamlet skulderstrop, der gjorde en hurtig dropping af flaskepakken mulig.

Det blev produceret 3 forskellige flaskepakker. En enkeltflaske- og dobbeltflaskepakke med 48,3 ft², 1800 psi flasker, hvor flaskerne var monteret med ventiler nedad. 1. trinnene var med reserveventil og ved dobbeltflaskerne integreret i mellemstykket og med fyldestuts. Enkeltflasken var monteret på rygskjoldet med et bredt aluminiumsbånd, der låste flasken fast ved hjælp af et quick release håndtag.

Endvidere blev der produceret en US Navy model med 2 stk. 61.3 ft² 2150 psi flasker monteret med yoke bøjlemellemstykke. Flaskerne blev båret med ventilerne opad og 1. trinnet var uden sikkerhedsventil. De to helmasker selskabet har, er begge af US Navy typen.

Set i forhold til andre datidige trykluftapparater til dykkerbrug var Scott HydroPak sikkerhedsmæssig ledende, og distancerede sig fra mange samtidige apparater

ved at have rygplade, reserveluft, tømmeanordning og seletøj med hurtigudløsning. Sammen med den forfinede teknologi omkring den trykkompenserede udblæsning var der virkelig tale om et avanceret dykkeapparat.

Efterlysning af DYKKEREN

Igennem årtier har Dansk Dykkerfor­enings udgivet medlemsbladet DYKKE­REN. På de følgende sider er gengivet tre ud af fire sider af Dykkeren Januar 1944, som er det ældste af disse tidsskrif­ter selskabet har. Den fjerde side er en reklame for Nordisk Gummi & Guttaper­cha A/S, som leverede alt i dykkermate­riel efter annoncen at dømme. Tidsskrif­ter har varierende størrelse fra 4 og op til 16 eller måske flere sider.

Dykkeren er en fremragende kilde til den danske dyknings historie, enten for­­tæller tidsskriftet hele historien, eller og­­så giver tidsskriftet et hint om, hvad der skal ledes efter. Vi vil i selskabet gerne samle alle udgivelser af DYKKEREN, enten i original eller som digitale kopier. Indtil videre har vi følgende tidsskrifter i original eller som kopier:

1944 Januar nr. 6
1977 Marts nr. 1
1977 Maj nr. 2
1977 September nr. 3
1978 Juli nr. 2
1987 Januar nr. 1
1987 April nr. 2

De senere udgaver af Dykkeren vil gi­vetvis kunne skaffes gennem Statsbiblio­teket eller Det Kongelige Bibliotek, men dette gælder næppe de første.

Skulle du have eksemplarer af DYK­KEREN liggende, eller har du kendskab til eksemplarer, som ikke er nævnt på li­sten her, vil redaktioner gerne have en ko­pi af disse, enten som fotokopi (evt. far­ve) eller som digital kopi i opløsning 400 dpi og i Tiff format på en CD. Husk at placere et sort stykke karton bag den side du scanner, således at teksten bag på si­den ikke kommer med i scanningen – scan gerne ud over kanterne. Vi beskærer bil­lederne og sætter dem sammen til en PDF­fil. Naturligvis vil vi også gerne have ori­ginalen, hvis det er muligt.

Vi forestiller os på sigt, at kunne distri­buere DYKKEREN på CD eller DVD til de, som har lyst til at læse dem.

22. Aarg.

Januar 1944

Nr. 6

Medlemsmøde

afholdes Søndag den 6. Februar 1944 Kl. 9,30 i Dansk Folkeferies Lokaler, Vesterbrogade 41, med følgende Dagsorden:

- Beretning.
- Overenskomstsituationen.
- Kontingent.
- Eventuelt.

Ekstraordinær Generalforsamling afholdt den 9. Januar.

Efter Formandens Indledning blev Haufert valgt til Dirigent, han oplæste Dagsordenen og gav derefter Ordet til Formanden.

Carl Jørgensen begyndte med en Opfordring til alle Dykkere, om at være mereaarvaagne med, i hvilken Stand det Materiale befinder sig i, som de arbejder med, saaledes, at der ikke skal komme flere af den Slags sørgelige Tilfælde som Peter Larsen var ude for, og som han maatte betale saa dyrt.

Det kan ikke tit nok indskræpes, at det er Dykkerens Pligt at efterse Materialet; det er noget som vi alle ved og ikke mindst er det en Talemaade, som lyder godt i Arbejdsgiverens Øre,

fordi det tilsyneladende fritager ham for Ansaret i den daglige Vedligeholdelse.

Statens Institutioner viser paa andre Maader et godt Eksempel i Forhold til private Foretagender, men efter hvad der fornylig er sket i Helsingør, er der vist Grund til at tro det modsatte; for selv om Staten nok er fritaget for at afholde Tilsyn med Materialet efter juridiske Begreber, saa er de dog stadig moralsk forpligtet til at sørge for, at det Materiel som Dykkeren skal betros sit Liv til, er i den foreskrevne Orden, uden straks at kaste Skylden over paa Dykkeren.

Dykkerens Medhjælpere er ogsaa et vigtigt Punkt, for naar Dykkeren har saa stort et Ansvar, var det vel heller ikke mere end rimeligt, at han ogsaa selv vælger de Folk der skal være ham

behjælpelig med Af- og Paaklædning.

Hidtil har det jo været saadan paa mange Arbejdspladser, at de Folk der ikke kunde bruges andre Steder, er blevet anbragt i Dykkerbaaden.

Er Dykkeren saa ogsaa ny i Faget og Materiellet er daarligt, da er alle Muligheder ogsaa tilstede for at en Ulykke kan indtræffe.

Vi har derfor bestræbt os for, igennem de Overenskomstfornyelser der nu er i Gang, at faa tilføjat den Paragraf, at Dykkeren selv vælger sine Medhjælpere, saaledes at vi kan komme ud af omtalte Slendrian.

Vi har haft en Sag mellem Entreprenør Henry Andersen og Dykker Jakob Frederiksen. Dykkeren var antaget paa Ugeløn, men blev syg i 3 Dage og indlagt paa Hospitalet.

Entreprenøren har indrømmet Dykkeren Ret til at faa Sagen afgjort af D. D. F. og har forskudsvis udbetalt det omstridte Beløb.

Formanden har herefter henvendt sig til „De samvirkende Fagforbund“, hvorfra vi har faaet den Meddelelse, at Sagen vil gaa til Møglingsmøde og eventuelt til Voldgift.

Sagen er nemlig den, at Kontrakten er skrevet paa en af vore trykte Overenskomstblanketter, saaledes at det ikke alene er en Sag mellem Entreprenøren og Dykkeren, men ogsaa med D. D. F. og Entreprenøren.

Det vil senere blive bekendtgjort hvad Udfald Sagen faar.

Angaaende Overenskomstsituationen skal vi meddele følgende:

Overenskomsten med Falcks' Redningskorps: Formanden var indkaldt til Forhandling med Ingeniør Falck og Ingeniør H. Petersen.

Ingeniør Falck udtalte, at han gerne vilde give mere end han hidtil havde givet sin Dykker i Tillæg, men at han ikke vilde give mere end andre gav.

Formanden henviste da til Københavns Havnevæsen, Marinen og Lilø Skibsværft.

Resultatet af Forhandlingerne blev, at Overenskomsten med Falcks' Redningskorps blev forhøjet med 100%, saaledes at Dykkeren nu faar 4 Kr. i Tillæg i Timen + sin faste Løn paa

Vanddybde indtil 15 Meter, hvad der er derover skal der særligt akkorderes om.

Til Stenfiskernes Sammenslutning er der ogsaa blevet skrevet, om de vil gaa med til en fornyet Overenskomst, da vi nu har været uden Overenskomst med dem i et Aar, vore Betingelser er nu henholdsvis 18, 20 og 22% mod tidligere 16, 18 og 20%, endvidere har vi gjort opmærksom paa, at vi paa-tænker at oprette en Afdeling i Aalborg, dette har vi ikke faaet Svar paa, da Sammenslutningen først plejer at have Generalforsamling sidst i Januar.

Angaaende Overenskomsten med Entreprenørforeningen har vi netop nu faaet Besked om, at Forhandling kan finde Sted Tirsdag d. 18.-1.-1944.

Vore Krav er 2,50 Kr. i Timen til 15 m, fra 15 til 20 m 3,00 Kr., fra 20 til 25 m 4,00 Kr.

Formanden fik Generalforsamlingens Tilslutning til, at saafremt vi ikke kunde faa 2,50 Kr. i Tillæg, da var det lige saa godt at undvære en Overenskomst.

Man gik saa over til Afstemning om Oprettelse af Lokalforening i Aalborg og Afskaffelse af Begravelseskassen.

Kruse og Peter Nissen paatog sig at optælle Stemmesedlerne, med det Resultat, at Lokalforeningen fik 21 Ja, 4 Nej og 2 blanke Stemmesedler.

Begravelseskassen fik 15 for Afskaffelse og 12 for Fortsættelse.

Lokalforeningen er herefter en Realitet, nu er der kun de faa Formaliteter tilbage, som nødvendigvis vil fremkomme naar en ny Afdeling træder ud i Livet.

Haufert opfordrede til en fortsat Agitation for Bidrag til Afdeling II, da der endnu kun er indkommet 117 Kr., fra følgende Medlemmer:

G. Reinholdt 2 Kr., P. Christensen 10 Kr., G. Froulund og Arnold Thøgersen 25 Kr., H. Rasmussen 10 Kr., Ilso Sørensen 10 Kr., C. Jørgensen 10 Kr., K. E. R. Nielsen 10 Kr., Carl Petersen 10 Kr., Jacob Frederiksen 10 Kr., Peter Nissen 10 Kr. og G. Haufert 10 Kr.

Angaaende Kontingentforhøjelse er der indkommet flere Forslag. Robert Jensen foreslog, at alle Medlemmerne skulde betale 6 Kr. Kvartalet, saaledes at Ordet „passiv“ kunde bortfalde, dette Forslag er for det første ikke tilladt ifølge Lovene og for det andet er det

slet ikke tilstrækkeligt til at dække Foreningens Udgifter.

Willy Nielsen foreslog, at aktive Medlemmer skulde betale 10 Kr. Kvartalet og passive det halve deraf, altsaa 5 Kr. Kvartalet, saaledes at de passive gav os mindst muligt Underskud.

Endvidere er der saa det oprindelige Forslag, hvorefter Kontingentet forbliver uforandret, 10 Kr. for aktive og 3 Kr. for passive, men uden Begravelseskassens Virkning.

Det har vist sig, at Kontingentspørrmaalet er et meget ømt Punkt at røre ved, paa Trods af Beløbets ringe Størrelse, derfor er Bestyrelsen enedes om, at vente med at sætte de forskellige Forslag under Urafstemning til efter Medlemsmødet den 6.-2., saaledes at alle kan faa Løjlighed til at udtale sig derom og eventuelt stille andre Forslag.

Formanden oplyste, at han havde faaet forskellige Tilbud paa Livsforsikring af Dykkere, fra forskellige Forsikringselskaber, der staar til Medlemmernes Disposition.

Kassereren oplyste, at vi siden første Oktober har faaet 15 nye Medlemmer, nemlig:

Knud Rasmussen	København
M. Lindhardt	”
Greger Jensen	”
M. Juhl Rasmussen	Vrøgum
Bagger Larsen	Korsør
B. Pedersen	”
E. Torp Jensen	København
Viktor Hansen	Kalundborg
K. Orthmann Rasmussen	Kalvehave
Helge Madsen	Ølgod
Alva Krog	København
Max Neumann	”
Knud H. Dahl	Vejle
Verner Olsen	Aarhus

Udmeldte: Orla Hansen, Kastrupkrogen 15. Charles Andersen, Københavnsvej Vordingb. S. Kræmer, Thorshavnsgade 20 Kbh. S. N. P. Christiansen, Biens Allé 24 Kbh. S.

Døde: Peter Nielsen
John Peter Larsen

Slettet for Gæld:

Hans Nissen, Birkedommervej 9 Kbh. N. V. V. Vestborg, Hagbertsvej 24 København S. A. L. Mathiesen, Nørrebrogade 49 B.

En stor Del af Æren, for saa godt et Resultat, skyldes vort gode Medlem P. Cristensen, Læsøgade 8 Aarhus, som har lagt et stort og godt Arbejde i

Sagen, for at faa alle danske Dykkere organiserede.

Skulde der være andre af vore Kollager der kender en Dykker der ikke er Medlem, da bedes de følge P. Christensens Eksempel og sende os et Brevkort med Adresse paa vedkommende, saa vil Bestyrelsen foretage det fornødne.

Kassereren oplyste, at det ikke var Smaapenge han brugte Aaret rundt, til at opkræve Kontingent med, derfor opfordres Medlemmerne til, enten at sende Pengene selv, eller at betale paa Møderne, det sparer Kassereren for Arbejde og Foreningen for Penge. *Red.*

Formandens Adresse:

Dykker C. Jørgensen, Vejlands Alle 62, Telf. Sundby 321.

Kassererens Adresse:

Dykker Knud Nielsen, Højsgaards Allé 42 Hellerup, Telf. Søborg 608.

Redaktørens Adresse:

Dykker C. Petersen, Cypris Allé 23, Kastrup, Telf. Kastrup 1140.

Telf. Amager 4502. Grundl. 1870

Alt Undertøj for Dykkere

Bedst Billigst.

Brug Bachers Blaa Bukser

Benklæder, lette, 1/2 uldne
Holmens Benklæder
Fiskerbukser, svære, 1/1 uldne
Svære Kirsejs, 1/1 uldne
Tyske Molskindsbeklæder
Vorelandskendte glatte Underofficers Benklæder

Alt i Overtrækstøj, Træsko, Træskostøvler og Ball-Band Gummistøvler.
Prøv og skriv til os, og De bliver tilfreds.

P. O. Bacher's

Herre- og Søekviperingsforretning.

Torvegade 22 - København K
Stuen og Kælderen

NB. Ved Bestilling af Benkl. opgiv Liv- og Skridtmaal.

Bryllup

Den 25. maj 2006 - Kristi Himmelfartsdag - blev formand Paul Erik Christensen og Sonja Lunderskov viet på Ebeltoft gamle rådhus. Vielsen blev foretaget af Ebeltofts borgmester Jørgen Brøgger. Udenfor på rådhusets trappe dannede 6 mand fra Dykkehistorisk Selskab med kobberhjelme og 4 mand fra Søværnet med sabler æresespalier for brudeparret.

Gunnar Broge havde sørget for at bruden blev standsmæssig transporteret til rådhuset i Gunnars Morgan sportsvogn der til lejligheden var blevet smykket med bånd og blomster.

I øvrigt må det være første gang så

Ej heller risene manglede

mange kobberhjelme er samlet på et sted i Ebeltoft.

Redaktionen vil gerne benytte lejligheden til at ønske parret tillykke.

Æresespalier og bryllupsbilen efter brylluppet

Dykkehistorisk samling

Den dykkehistoriske samling omfatter bl.a. et godt udvalg af de helmasker, der har været anvendt i Danmark, lige fra de første svømmedykkerapparater - repræsenteret ved en gasmaskemonteret automat - til de nyeste, som ikke er medtaget i denne præsentation.

Gummidele til dykkerudstyr, har i de fleste tilfælde en begrænset levetid, indem gummiet går til. Dette synes ikke at være tilfældet med helmaskerne, som synes gjort at et en bedre gummikvalitet, måske fordi de en dyrere end de fleste øvrige gummidele.

Scott Hydro-Pak

Amerikansk helmaske med automat ca. 1954. Donerets af Flemming Petersen, Dragør

Naval / AGA

Svensk helmaske med AGA Divator 324 automat og 1. trin AGA Marin ME 1805 fra ca. 1960. Doneret af Charles Nielsen, Frederikshavn

Cressi Sub / Aqua Sport, Cyklon Sport

Italiensk helmaske ca. 1970 med svensk automat fra 1965. Helmaske doneret af Klaus Hansen, Bagsværd. Automat doneret af Claus Drescher, Kolding.

Dräger 60R / PA37

Helmaske med automat PA37 og kommunikation fra Drägerwerk ca. 1960. Doneret af Eiler Bjøler, Nyborg

Pirelli / Villy Arp

Dansk produceret Villy Arp automat på italiensk helmaske ca. 1955. Doneret af Peter Krüger / Søværnet, Faxe Ladeplads

Dräger gasmaske / AGA

AGA Divator automat ca. 1947 på gasmaske. Automat doneret af Philip Nathansen, Århus. Gasmaske doneret af Jens Lildballe, Hvornum

Dräger 61T / PA 61

Helmaske med automat fra Drägerwerk ca. 1960. Helmaske doneret af Hans Thøger Jensen, Sabro. Automat doneret af Preben Jensen, Århus.

Donation af dykkerudstyr fra Nakskov Marineforening

Paul Erik Christensen

Klar til afgang fra Nakskov med udstyret. Fra venstre: formand for Nakskov Marineforening Henri Holm, Ib Walbum, Bent Walbum og Christian Koudal

I forbindelse med at der i Nakskov Marineforening blev fundet et billede af en dykker med åben hjelm (se DHT nr. 27) blev der også opmærksomhed omkring en del tungdykkerudstyr, som var på loftet over marineforeningen. Vores medlem Ib Walbum tog spørgsmålet om udstyret op overfor bestyrelsen, som i maj måned besluttede, at effekterne skulle overdrages til Dykkehistorisk Selskab.

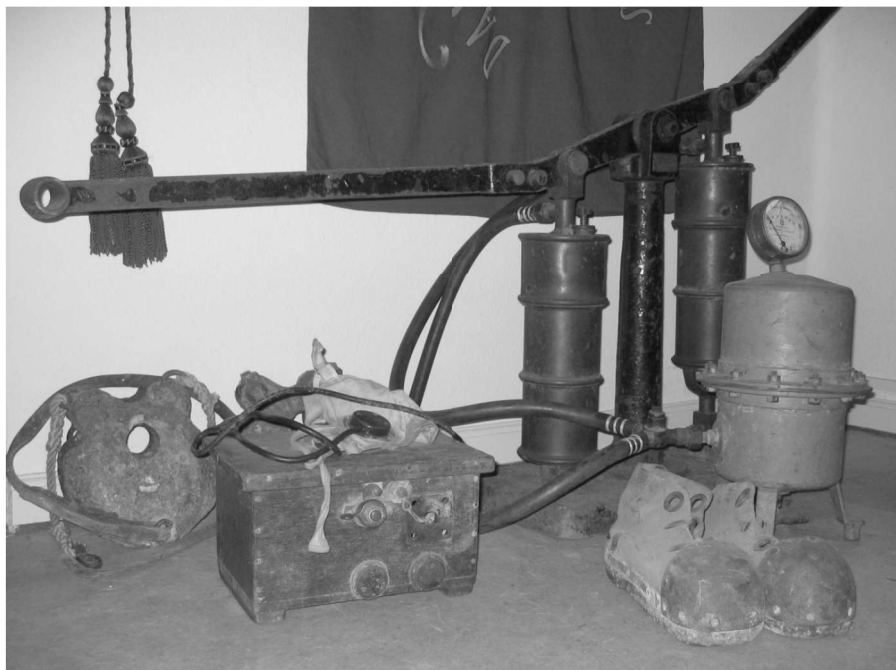
Det var med stor spænding at Christian Koudal og jeg i juni måned drog af sted til Nakskov, for at hente materiellet, som efter sigende skulle veje flere hundrede kg.

Christian og jeg ankom til Nakskov marineforening ca. kl 1200. Vi blev vel

modtaget af formanden Henri Holm, vort medlem Ib Walbum samt dennes fætter Bent Walbum. Efter en velfortjent øl og en rundvisning i Marinestuen var det tid til at bese de effekter, som Marineforeningen havde foræret selskabet.

Det var ganske rigtigt, at det drejede sig om flere hundrede kilo. Ved fælles hjælp og godt sømandskab lykkedes at det få fire tingene ned fra et loft uden at beskadige de gamle bygninger for meget. Tingene blev pakket både i Christians bil samt på den medbragte trailer.

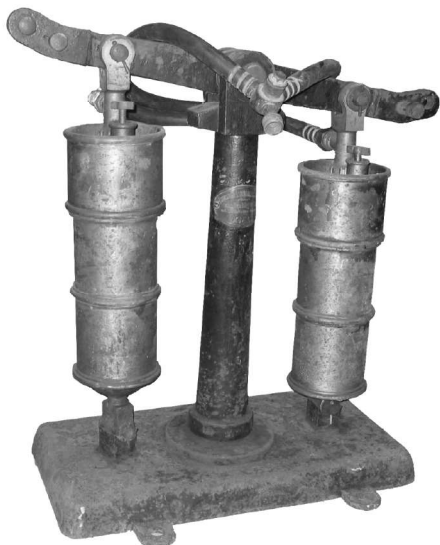
Derefter var det tid til at underskrive modtagelsespapirer samt til at sige farvel. Tak til medlemmerne i Nakskov for de fine klenodier, tak til Christian Kou-

Frantz Clouth nikkepumpe, Hagenuk vindkedel/luftrensere, blystøvler, Siebe Gorman telefon med hjelmhue, og 2 sæt ryg- og brystlodder

Udstyret i brug på Nakskov Værft den 15. december 1963 ved skibet Kirsten Skov. Dykkeren er Ib Walbum og lineholderen Kurt Wichmann.

*Nikkepumpe fra Hanseatischer Apparat-
tenbau-Gesellschaft / Ludvig von
Bremen*

dal for hjælp med både trailer og bil. Tingene er nu bragt i lokalerne i Ebeltoft, hvor alle kan bese dem.

Lidt om Ludvig von Bremen

Vores hollandske medlem David Dekker har oplyst, at Ludvig von Bremen den 24 februar 1905 blev overtaget af "Hanseatischer Apparat-
tenbau-Gesellschaft", som var et datterselskab af Neufeldt und Kuhnke i Hamburg. Selskabet åbnede en fabriek i Kiel i 1914 og skiftede i 1937 navn til "Hanseatische Apparatebau-
Gesellschaft Neufeldt und Kuhnke". Forståeligt nok blev dette navn senere ændret til "HAGENUK". Mærket på den ene pumpe angiver "Hanseatischer Apparat-
tenbau-Gesellschaft" og "Ludwig von Bremen", hvorfor denne pumpe kan dateres til perioden 1914 til 1937.

Pladen på Frantz Clouth pumpe

Materiellet stammer fra Nakskov Skibsværft og blev overdraget til marineforeningen, da værftet lukkede i 1986. I øvrigt var Ib Walbum dykker ved værftet, og brugte apparaterne. Der er tale om 2 sæt tysk 3-bolts udstyr med pumper fra Frantz Clouth og Hanseatischer Apparat-
tenbau-Gesellschaft /Ludwig von Bremen. Efter sigende skulle udstyret være kommet til Nakskov Værft fra Rødby Værft, da dette lukkede i 1914.

Bortset fra en hjelm som er i privat eje, samt en hjem samt et par blysko som forbliver i marineforeningen, har selskabet overtaget alt udstyret fra Nakskov Værft. Vi er Nakskov Marineforening meget taknemlige for den flotte donation.

Udover det på billederne viste udstyr har vi bl.a. modtaget 5 stk. 3-bolt dykkerdragter, en manchetske, kommunikationspanel, Amplidan mikrofons/højttaler, 2 stk. stukne kraver, gul livline med kommunikation, flere kommunikationsstik, håndværktøj, flere slangestutse og dykkerbælter.

*Manchetskeen blev brugt til at hjælpe
dykkeren ud af manchetterne*

Udstilling og historisk dykning på Kattegatcentret

Dykkehistorisk Selskab havde i uge 21 leveret udstyr og plancher til en dykkehistorisk udstilling på Kattegatcentret i Grenaa i forbindelse med en dykkeruge her. Succesen følges op i uge 37, hvor der søndag den 10. september 2006 som optakt til dykkerugen, og i samarbejde med Kattegatcentret arrangeres historisk dykning i det nordiske bassin, hvor publikum har en enestående chance for at se det gamle udstyr under vandet uden at blive våd.

Der vil kl. 1100 og 1400 blive dykket med: Åben hjelm, 2-bolts-udstyr, lukket kredsløbsapparat, blandingsgasapparat og trykluftapparat.

Under dykningerne, der følger umiddelbart efter hinanden, orienterer selskabets publikum om de forskellige apparater, deres funktion og tidsmæssige placering i udviklingen af dykkeapparaterne.

Der vil hele dykkerugen være en mindre dykkehistorisk udstilling på Kattegatcentret.

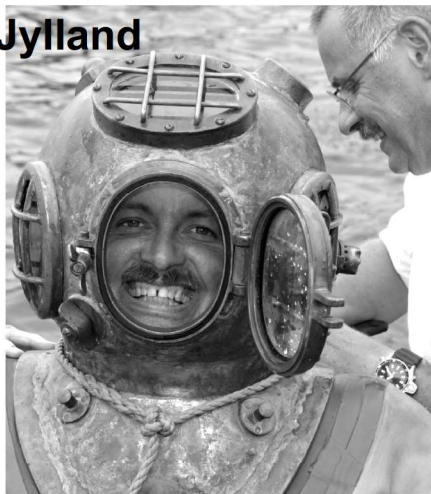
Vi har aftalt med Kattegatcentret, at medlemmer af Dykkehistorisk Selskab i uge 37 har gratis adgang til Kattegatcentret mod forevisning af giroindbetalingskort for kontingent 2006.

Kommer du langvejs fra, kan du benytte lejligheden til også at se den Dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland i Ebeltoft. Her kan du også anvende giroindbetalingskort for kontingent 2006 og komme ind som enkeltperson men kun betale for en gruppebillet.

Dykning ved fregatten Jylland

Gennem sommeren har der to lørdage og en søndag været arrangeret historisk dykning ved Fregatten Jylland. Der har hver gang været 2 dykninger med 2-bolts-udrustning, og publikum er inviteret med på en guided tur gennem den dykkehistoriske udstilling i kælderen.

Det gamle udstyr med den hånddrevne luftpumpe passer perfekt ind i rammerne af den gamle danske fregat. Det er også værd at bemærke, at det første dykkerapparat med luftpumpe blev indkøbt til Søværnet i 1847 -10 år før kølen blev lagt til fregatten Jylland. Søværnets første dykkeapparat med pumpe kan ses i kælderen.

Slopkisten

Ønsker du at sende et dykkehistorisk signal til omgivelserne, har Dykkehistorisk Selskab udstyret.

T-shirt i sort med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL kr. 65,00

Sweat Shirt i Navy Blue med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL kr. 150,00.

Cap i sort med logo kr. 40,00.

Pin med selskabets logo kr. 40,00

Slopkisten bestyres af Gunnar Broge, Tværgede 7, 8300 Odder, tlf.: 86 544380, e-mail: rgb@os.dk

Kramkassen

Kramkassen er medlemmernes mulighed for at udveksle - forære, sælge eller købe - dykkehistoriske effekter. Det kan være bøger, udstyr, reservedel eller andet som relaterer sig til dykningen og som er mindst 25 år gammelt. Redaktionen forbeholder sig ret til frit at sortere i de indkomne annoncer.

Send din annonce på e-mail til se@joergensen.mail.dk.

NAUTIEK

STANDARD DIVING EQUIPMENT

Van Polanenpark
182, 2241 R W
Wassenaar, Holland.

Tel. 00 31 7051 14740

Fax. 00 31 7051 78396

Email: nautiek@wxs.nl

Website: www.nautiekdiving.nl

Donationer

Jan Gruwier Larsen, Glesborg: Russisk undervandshus nr. 00040 fra sidst i 50' til Zenith kamera. Historical Diving Society, London: skilt med Deane hjelm, reprint af Siebe Gorman – A Record of War and Peace, The complete illustrated and annotated underwater glossary – udgivet af SUBMEX, HDS kalender 2006. Svensk Dykerihistorisk Förening: Dykeritjänstinstruktion för Marinen 1953 del I, III, IV, V og VII, Regler för Militär Sjöfart RMS DYK Fält – Säkerhetsinstruktioner för Dykeriverksamhet Fälthandbok, Regler för Militär Sjöfart RMS DYK - Säkerhetsinstruktioner för Dykeriverksamhet, Dyk 1 M:1 – Dykeritjänstinstruktion för Marinen Organisation Utbildning, Dyk 1 M:6 - Dykeritjänstinstruktion för Marinen Säkerhetsföreskrifter og Dyk R:Säk – Dykeritjänstreglement Säkerhetsföreskrifter. Peter Jørgensen/Søværnet Frederikshavn: Tegninger over dekotanken i Frederikshavn, tanklogbog og stopure anvendt ved tankbehandling. Jørgen Bru-

un, Hvidovre: Billeder af dykkerarbejde ved havarister. Nakskov Marineforening: Flohr nikkepumpe, Ludvig von Bremen nikkepumpe, manchettjern, 5 stk. 3-bolt dykkerdragter, Hagenuk vindkedel/luftrenser, kommunikationspanel, 1 par blystøvler, manchettjern, 2 sæt ryg- og brystlommer, Siebe Gorman & Co dykkertelefon og hjelmhuen med kommunikation, Amplidan mikrofon/højtaler, 2 stk. stukne kraver, gul livline med kommunikation, flere kommunikationsstik, håndværktøj, flere slangestutse, pumpepakninger og dykkerbælter. Mads Gulløv, Nivå: Svitzer cap fra Singapore og bogen Eventyret om Skibet af Jens Fr. Lawaetz. Elsebeth Nielsen, Hinnerup: Arkivalier efter dykker Peter Madvig Christensen omfattende bl.a. Dansk Dykkerforenings skilt, dykkerhandsker, en øse, mange personlige papirer og breve, billeder, avisudklip, tyske Rigsmark fra u-båd og meget mere fra et langt dykkeliv.

Selskabet vil hermed takke giverne.

Ebeltoft Maritime Dage

I forbindelse med Ebeltoft Maritime Dage den 18. - 21. august 2006 anløber Søværnets Dykkeskib LÆSØ Ebeltoft. LÆSØ er adopteret af Ebeltoft Kommune, og har de seneste år gæstet Ebeltoft ved denne lejlighed. Om lørdagen den 19. august kl. 1430 arrangerer Søværnets Dykkerskole og Dykkehistrisk Selskab historisk dykning fra dykkerskibet LÆSØ.

20,000 Leagues Under the Sea

Filmatisering af Jules Vernes "En Verdensomsejling under Havet" fra 1916 var den første spillefilm, som benyttede undervandoptagelser. Filmen kan frit downloades fra siden www.archive.org (1,9 Gb). Vælg Feature Films, browse by subject/keywords og se under Silent. Filmen er en sort/hvid stumfilm, og kvaliteten er svingende med generelt ikke god. Filmen indeholder flere for den tid avancerede undervandsscener.

Nyt medlem

Oxenvad, Niels Sejr ..... København Ø

Selskabet vil gerne byde Niels velkommen.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

Dykkehistorisk Selskab er stiftet i Ebeltoft den 17. november 1996 af en bred kreds af dykkeinteresserede fra såvel erhvervs- som rekreativ dykning.

Dykkehistorisk Selskab har til formål, at arbejde for bevarelsen af vor dykkehistoriske arv indenfor den erhvervsmæssige, videnskabelige, militære og rekreative dykning.

Endvidere i videst mulig omfang, at søge at identificere, registrere, bevare og vedligeholde genstande og arkivmateriale, der vedrører dykningens historie, eller senere kan blive af historisk interesse, samt at formidle viden herom.

Selskabet vil søge at samle interesserede fra alle dykningens områder til en fælles indsats for at bevare vor dykkehistoriske arv og danne ramme om dykkehistoriske studier, drøftelser og aktiviteter, samt være ramme om et socialt samvær mellem dykkehistorisk interesserede.

Selskabet samarbejder bl.a. med The Historical Diving Society i England.

Formand:

Paul Erik H. Christensen
Viborgvej 21 2.tv
8000 Århus C
Tlf.: 86 131116

Næstformand:

Mads Gulløv
Nivå Stationsvej 3
2990 Nivå
Tlf.: 49 143486

Kasserer:

Finn Linnemann
Idrætsvænget 4
2680 Solrød Strand
Tlf.: 56 140580

Sekretær:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
Tlf.: 86 948509

Bestyrelsesmedlem:

Philip Nathansen
Fridtjof Nansensvej 32
8200 Århus N
Tlf.: 86 168297

Søværnets repræsentant:

Orlogskaptajn Søren Beck
Søværnets Tekniskole
Dykkerkursus
Nyholm
1439 København K
Tlf.: 32 664610

Home page:

www.dykkehistorisk.dk